

ANA DİL VE EĞİTİM DİLİ

PROF. DR. VAHİT TÜRK*

Dil; insan varlığının, insanı insan yapan özelliklerin ilk sırasında yer alan bir olgudur. İnsanı dili ele verir ve insanla ilgili bütün değerlendirmeler, onun dili üzerinden yapılır. Başka bir deyişle dil, insanın kendini gerçekleştirme alanıdır. Dilin bu özelliği, insanı, şimdinin yanında geçmişi ve geleceği olan bir varlık hâline getirir. İnsan dışında kalan canlılar, özellikle hayvanlar, yalnızca şimdiyi yaşarlar, insan ise geçmişle ilgili bilgisi, gelecekle ilgili de planı ve programı olan tek varlıktır. Dilin bu özelliği insanı tarihîleştirir. Tarihî bir varlık olmak yani geçmişe dair bilgileri yaşadığı zamana ve geleceğe taşımak, ancak insana özgü bir durumdur. İnsan dışındaki hiçbir varlığın dünü ve yarını yoktur (Karaağaç 2009).

Dili insanın ihtiyaçlarını karşılaması özelliğiyle düşünürsek; insan duygu ve düşüncelerini yansıtan bir araçlar bütünü, avadanlık olarak tanımlayabiliriz (Gemalmaz 2010).

Her insanın dili, kendi bulunduğu konuma, eğitimine, sosyal şartlarına göre oluşur; yani bir dil içindeki her ferdin de kendine has özel bir dili vardır. Bu özel dil, kişinin hayat tarzıyla ve zihninde biriktirdikleriyle ilgili olarak değişebilir.

İnsanların çok büyük bir kısmı bir dilin kuşattığı, tam anlamıyla sarıp sarmaladığı bir alana doğarlar. İçine doğulan bu dil alanı, insan zihnini şekillendirir ve insana neyi, nasıl düşüneneceğini; neyi, nerede, ne zaman, nasıl yapacağını; kısacası nasıl yaşayacağını, doğal olarak kursa derse gerek duymadan, hatta hissettirmeden öğretir. Bu öğretme ve öğrenme süreci içerisinde kişi, tabiri caizse içine doğduğu dilin kölesi durumuna gelir. Görünüşte insan dili kullanır, ancak asıl olarak dil insanı oluşturur. Bu özelliğinden dolayı dil basit bir araç olmaktan

* Sakarya Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi.

çıkar ve insan varlığımızın oluşturduğu ve dışı yansıdığı, ayrıca tarihlendiği bir alan hâline gelir.

Dil gramer ve kelime ezberleyerek değil, deyimlerle ve cümleler hâlinde öğrenilir. Deyimlerini anlamadığınız dilin inceliklerini bilmiyorsanız demektir. Konuşmayı yeni öğrenen bir bebek, her ne kadar kelimeleri tek tek seslendirse de konuşulanı anlamakta ve seslendirme yeteneği yeterince gelişmediği için zihninde kurduğu cümleyi kelime olarak yansıtabilmektedir. Aslında yansıtılan bu tek tek kelimeler, cümlenin bütünüdür. Çevresindeki kişilerden herhangi bir ihtiyacını talep eden çocuk, talepte bulunduğu kişilerin anlayabileceği cümle ya da cümleleri bütün olarak seslendirmese de muhataplarına meramını anlatmayı bir biçimde becerir.

İnsanın ses organları nasıl ki içine doğduğu dilin ses özelliklerine göre gelişiyorsa, zihni de o dilin anlam dünyasına göre biçimlenir ve içine doğduğu dil, insanı bir bütünün parçası hâline getirir. Türkiye’de Türkçe ortamına doğan bir insan öncelikle ve her şeyden evvel Türk olur, diğer kimlik ve aidiyetleri daha sonra gelir. Dilin birleştirdiği parçaların tamamı yani tek tek kişiler, dilin içinde barındırdığı ortak değerleri emerek bütünü yani milleti oluştururlar. Dil, millet oluşumunda tek belirleyici değilse de önemli ve gereği inkâr ve ihmal edilemeyecek temel belirleyicilerden biridir. Dil, sosyal bir olgu olarak asıl bu yönüyle önemlidir. Bu yüzden bir devlet teşkilatı oluşturma becerisini gösterebilmiş bütün toplumlar, öncelikle o devletin sınırları içerisinde geçerliliği olan ortak bir dile sahip olma gereği duyarlar ve bunun için gayret gösterirler. Bu ortak dil, kurucu gücün dilidir. Devleti kuran güç, siyasi sınırları içerisinde farklı dil kullanımlarına zamana ve şartlara göre tavırlar geliştirir, kurallar koyar.

İnsan cemiyetlerinin oluşması birtakım kuralları da beraberinde getirmiştir. Kuralların uygulanması ve kuşaktan kuşağa aktarılması düşüncesi herhâlde eğitim kurumlarının da asıl gerekçesi olmuştur. Eğitim kurumları zaman içerisinde gelişmişler ve bugünkü düzeylerine ulaşmışlardır. Bu konudaki gelişmeler, her türlü gelişmenin de kaynağı olmuştur. Aile ve çevrenin verdiği eğitim yeterli görülmediği ve siyasi organizmalar (devletler) kendi yapılarına uygun insan tipleri yetiştirmek yani insanı kendine göre biçimlendirmek istediği için insanlık, birtakım kurumlar oluşturma gereği duymuştur. Bugüne ilk yazılı belgeleri bırakan Sümerlerin eğitim kurumlarına sahip oldukları bilinmektedir (Kramer 2002).

Eğitim kurumlarının her devirde başta gelen görevlerinden biri dil eğitimi ve öğretimi olmuştur. İnsanlar bir yandan kendi dilleri üzerinde düşünüp çalışmalar yaparken bir taraftan da başka dilleri öğrenme ihtiyacı duymuşlardır. Yabancı dil veya diller öğrenme arzusu ya da gereğinin iki temel sebebi din ve ekonomidir. Her din, hem varlığını devam ettirmek hem de etki alanını genişletmek, başka insanlara ve toplumlara ulaşmak ihtiyacı duyar. Dinler yayıldıkça

kutsal metinlerin dili, yeni mensupları etki alanına dâhil eder. Dinin kaynak dili olarak kabul edilen dilin mensupları da kendi dillerinin kutsal olduğu propagandasını yaparlar ve bu durumdan azami istifade etmenin yollarını ararlar. Bu durumu hem Hristiyanlığın yayılma ve yaşama tarihinde hem de kendi tarihimizde görmekteyiz. Avrupa'da kiliselerin Latince yerine millî dilleri kullanma süreci son derece mücadeleli ve çetin geçmiş, Vatikan yerel kiliselere millî dilleri kullanma hakkını bir türlü vermek istememiştir.

İnsanlar ekonomik sebeplerle de başka dilleri öğrenme gereği duyarlar. Bu, bilhassa günümüzde son derece yaygın bir durum olarak karşımıza çıkmaktadır. İnsanlar kendilerine ekonomik yarar sağlayacağını düşündükleri dil ya da dilleri öğrenme uğruna çeşitli fedakârlıklarda bulunmaktadırlar. Dünyadaki ekonomik hareketliliğin ve turizmin gelişmesi, insanların bu durumdan yararlanma düşünceleri dil öğrenme gereğini ortaya getirmiştir. Dil öğrenmenin dine ve ekonomiye göre daha sonra gelen ancak her devirde karşılaşılan bir başka sebebi de özentidir. Bir kısım insan, hiçbir ihtiyaç ve zorunluluk olmadan da yabancı bir dili öğrenmek isteyebilir.

Her dil, kendi konuşucularının oluşturup yaşattığı bir dünyayı içinde barındırdığı için o dili sonradan öğrenenler de bilmedikleri yeni bir dünyayı tanımış olurlar. Yeni diller öğrenmenin tek sonucu elbette yeni dünyaları tanıma değil, edinilen dili konuşanların birikimlerini kendi diline ve dünyasına taşımayı sağlamaktır. Bu taşıma kendi biriktirdikleriyle bir araya gelerek yeni gelişmelerin kapılarını aralayacak ve belki bütün insanlığa da yeni ufuklar açılmasına yol açacaktır. Eski Yunan klasiklerinin Arapçaya aktarılması sonucunda İslam dünyasındaki ilmî gelişmelere yapılan katkılar ile özellikle Endülüs üzerinden Avrupa'ya aktarılan İslam bilim birikiminin Avrupa'da doğurduğu gelişmelerin başlangıç noktası elbette ki dil öğrenmedir.

Yukarıda anlatılanların gösterdiği; bir devlet için vatandaşlarına yabancı dilleri öğretmesinin bir zorunluluk olduğudur. Yalnız çağımızda değil tarih boyunca da devletler bu zorunluluğun farkında olmuşlar, zamana ve şartlara göre çeşitli şekillerde bunu yapmaya çalışmışlardır. Bu noktadan, yani Türklerle yabancı dillerin ilişkisi noktasından bakıldığında ortaya çıkan durum nedir? Konuyu dil öğrenimi olarak düşündüğümüzde, bilinen tarih boyunca yabancı dillere karşı diğer toplumlara göre daha farklı bir ilişkinin olduğunu söylemek mümkündür. Bu ilgi

Her dil, kendi konuşucularının oluşturup yaşattığı bir dünyayı içinde barındırdığı için o dili sonradan öğrenenler de bilmedikleri yeni bir dünyayı tanımış olurlar.

bazen aşırı olmuş ve Türkçenin kaybolmasına, dolayısıyla Türklük vasfının unutulmasına yani asimile olmaya yol açmıştır. Bu durumun tarihimizdeki ilk yazılı örneğini Bilge Kağan'ın Kül Tigin Abidesi'ne kazıttığı "Türk begler Türk atın ıtı. Tabgaçgı begler Tabgaç atını tutupan Tabgaç kaganka körmüş." cümleleri oluşturur (Ergin 2000). Bu iki cümleyi şöyle anlamak herhâlde doğru olacaktır: "Türk beyleri Türk adını bıraktı (yani Türkçeyi unuttular ve artık Türk olarak anılmıyorlar). Çin'e sığınmış ve oraya yerleşmiş olan Türk beyleri (Türk aydınları), Çince konuşmaya başlayarak ve Çince adlar alarak Çin kağanına hizmet etmişler." Altıncı yüzyılda 1. Kök Türk Devleti zamanında ve Kök Türk devlet adamları tarafından dikilen bir abidenin de Türkçe değil Soğdça olması, Türklerin kendi dilleriyle ilişkilerinde eskiden beri sorun olduğunu göstermektedir. Türklerin bütün tarihleri boyunca zaman zaman yabancı dili öğrenip ondan yararlanma yerine öğrendikleri yabancı dile teslim oldukları görülmektedir. Aynı teslimiyetin bugün de yaşandığını söyleyebiliriz.

Dil etkileşmelerinin pek çok sebebi vardır, ancak temel sebepler din ve medeniyet çevresi değişiklikleridir. Din ve medeniyet çevresi değişikliği, bir nevi manevi göçtür. İnsanların maddi varlıkları sabit olduğu hâlde bu değişmelerle manevi varlık, tabiri caizse coğrafya değiştirir. Türkler, yaşadıkları hareketli hayattan dolayı hem maddi mekânlarını sık sık değiştirmişler hem de pek çok kere din ve medeniyet çevresi değiştirmiş olmaktan dolayı, zihin dünyalarında manevi göçler yaşamışlardır. Doğal olarak her göç, birtakım unsurları terk etmeyi ve birtakım yeni unsurlarla karşılaşp onları kabullenmeyi gerektirmiştir. Kabul edilen yeni unsurlar, zaman zaman eskiyi tamamen sarıp sarmalamış ve boğmuştur. Bu durumun doğurduğu sonuç, genellikle Türklerin başka toplumlar içerisinde erimesi olmuştur. Bunun en yoğun olarak yaşandığı bölgeler, bilinen tarihte, Deşt-i Kıpçak ve Doğu Avrupa'dır. Türkler bazen Türk devletleri içerisinde bile bu akıbeta uğrayabilmişlerdir. Selçuklu ve Osmanlı devirlerinde bu durumun örnekleri gösterilebilir. Nitekim bugün Anadolu'nun pek çok bölgesinde Karakeçili aşiretleri vardır ve Türkçe konuşurlar, ancak Urfa Karakeçilileri, yine Urfa'daki Türkan aşireti mensupları gibi Türkçe bilmezler. Anadolu'da buna benzer pek çok örnek gösterilebilir.

Uygurlar Dönemi, Türkçenin yoğun olarak yazıldığı ve hayatın hemen her alanına dair belgelerin bulunduğu ve bunların pek çoğunun da günümüze ulaştığı bir dönemdir. Bu dönemde sık sık din değişmeleri yaşanmış ve her din değişikliği beraberinde alfabe değişikliğini de getirmiştir. Uygurların bu durumu din ve alfabe ilişkisinin ne denli yoğun olduğunu göstermek bakımından önemli bir örnektir.

Karahanlılar, İslam dinini kabul etmekle hem insanlık tarihi hem de Türk tarihi için çok önemli sonuçlar doğuracak bir karar verdiler. Karahanlılardan

sonra Türkler arasında din değiştirmeler ancak merkezî Türk coğrafyasından uzak ülkelerde yaşayan ve İslam dini ile karşılaşma imkânı olmaması Türk topluluklarında görülmüştür. Büyük çoğunluk peyderpey İslam dinini benimsemiş ve bu yeni dininde de ısrarcı olmuştur.

Yeni dinlerinin kutsal kitabını kendi dillerine aktarma gereği duyan Karahanlı Türklerinin bilim adamları ve yazarları da din terimlerine kendi dillerinden karşılıklar bulmuşlar ve bunları eserlerinde kullanmışlardır. Yusuf Has Hacip'in Türk felsefesinin şaheseri olan **Kutadgu Bilig**'i, din ile ilgili terimlerin Türkçeleştirilmesi konusunda da çığır açıcı bir niteliğe sahiptir. Eser, bu açıdan gözden geçirildiğinde Yusuf Has Hacip'teki dil bilincinin seviyesi açık olarak görülecektir. Eserin tevhit bölümündeki alıntı kelime oranı yüzde üç civarındadır ki daha sonra yazılan hiçbir eserde bu oran korunamamış, yoğun bir yabancılaşma

Yeni dinlerinin kutsal kitabını kendi dillerine aktarma gereği duyan Karahanlı Türklerinin bilim adamları ve yazarları da din terimlerine kendi dillerinden karşılıklar bulmuşlar ve bunları eserlerinde kullanmışlardır.

ortaya çıkmıştır. Tevhit bölümü din duygularının yoğun olarak dillendirildiği bölüm olmak bakımından alıntı söz oranı, eserlerin diğer bölümlerine göre daha yüksek olur. Ancak Yusuf Has Hacip, eserinde yoğun din duygusunu saf denilecek bir Türkçe ile anlatmayı başarabilmiştir (Arat 1979).

Karahanlılar zamanında atılan bu sağlam temel üzerine daha sonraki dönemlerde ne yazık ki aynı sağlamlıkta binalar kurulamamıştır. Bunun ana sebebi, herhâlde Avrasya coğrafyasının hemen her yerinde çok dağınık bir biçimde yaşamak olmalıdır. Farklı coğrafyalarda yaşayan Türk halkları, merkezî coğrafyalarında bile başka halklarla iç içe yaşamışlar ve çoğunlukla da hâkim unsur oldukları hâlde nüfus olarak azınlıkta kalmışlardır. Bu hayat tarzının sonucu olarak da halklar arasında yoğun bir kültür alışverişi yaşanırken, aynı durum diller arasında da

yaşanmış ve karşılıklı etkileşimler olmuştur. Türkçe bu alışverişler yönüyle değerlendirildiğinde ortaya çıkan durum; komşuluk ilişkisi yaşadığı Arapça hariç bütün dillere aldığı kelimeden çok daha fazla kelime verdiği görülecektir (Karaağaç 2008). Bir dilin başka dile kelimeler vermesinin anlamı, verici dili konuşan insanların alıcı dili konuşanlara bir şeyler öğretmesidir.

13. yüzyıla kadar tek kol hâlinde ilerleyen Türk yazı dilinin bu tarihten itibaren dallandığı görülür (Ercilasun 2004). Merkezî Türkistan'da Kök Türklerden günümüze Türkçe kesintiye uğramadan yazı dili olarak devam ederken batıda Oğuzlar, Anadolu Selçuklularından itibaren kendi lehçelerini yazı dili hâline getirmişler ve Türkçenin tarihindeki ikinci önemli ve büyük vatani çevresiyle bir-

likte Anadolu coğrafyası olmuştur. Her ne kadar Büyük Selçuklular Devrinde Türkçe, Farsça karşısında sıkıntılı zamanlar yaşamış, eğitim ve devlet kurumlarına girememişse de Anadolu'da kendini toparlamış ve yaklaşık 1000 yıllık kesintisiz ve Oğuz Türkçesine dayalı bir yazı dili oluşturmuştur.

Osmanlı Döneminde edebiyatta, eğitim ve devlet hayatında, Arapça ve Farsçanın yoğun baskısına rağmen, hiçbir zaman tam olarak çekilmemiş, varlığını ve etkisini hep sürdürmüştür (Levend 1972).

Osmanlı medreselerinde Arapçanın belirgin bir ağırlığı varken, devletin çöküşe doğru gittiği dönemlerde açılan bazı okullarda eğitim dilinin Fransızca olması, asıl büyük tehlikenin başlangıcı olmuştur. Osmanlı'nın son devirlerinde bilhassa Anadolu'da yüzlerce yabancı okul açıldığı bilinmektedir. Bu okulların tamamı yabancı devletlere aitti ve öğrencileri de çoğunlukla gayri-müslimlerdi. Devlet tarafından açılan Mekteb-i Tıbbiyyenin eğitim dili, daha sonra değiştirilmek kaydıyla ve başlangıç itibarıyla, Fransızca olmuştur.

Osmanlı medreselerinde Arapçanın belirgin bir ağırlığı varken, devletin çöküşe doğru gittiği dönemlerde açılan bazı okullarda eğitim dilinin Fransızca olması, asıl büyük tehlikenin başlangıcı olmuştur.

Cumhuriyet'i kuran kadro, Osmanlı'nın çöküş sebeplerini iyi tahlil edip kavradığı için ihmal edilen millî değerlere devlet elinin uzanmasını sağlamış ve yeni devletin temelini bu değerlerle oluşturmaya çalışmıştır. Amblemi elinde meşale tutan bir bozkurt olan İstanbul Üniversitesi Türiyat Enstitüsünün kuruluş tarihi 1924'tür. Bu Enstitünün savaşın hemen arkasından ve bin bir türlü maddi ihtiyaç varken kurulmuş olması, yeni kurulan devletin dayanaklarının neler olacağını göstermek bakımından önemlidir. Nitekim bu kurumun ardından tarih ve dil ile ilgili başka kurumlar da kurulmuştur.

Cumhuriyet'in ilk yıllarında yapılan Türkçe ile ilgili çalışma ve faaliyetler, zaman zaman rayından çıkarak aşırılıklara gitmekle ve pek çok tartışmalara yol açmakla birlikte meyvelerini vermiş ve Türkçe, pek çok sorununa rağmen, tarihinde hiç olmadığı

kadar çok konuşucuya, yazılı ve basılı esere sahip bir dil hâline gelmiş ve doğal gelişme çizgisine oturmuştur.

1950'den sonra Türkiye'nin Batı ile ilişkileri sıkılaşmış ve Cumhuriyet idaresinin Lozan Antlaşmasıyla çok büyük ölçüde sınır dışı ettiği yabancı dille eğitim yapan okullar, önce devlet eliyle, daha sonra da özel teşebbüs tarafından tekrar faaliyete sokulmuştur. Vatandaşına yabancı dilleri öğretmek için uygun şartları hazırlamak ve ana diliyle kaliteli eğitim verirken aynı zamanda yabancı

dilleri de bilen vatandaşlar yetiştirmek yerine, yabancı dille eğitim veren kurumlar açmak, yani ana dilini kendi eliyle eğitim kurumlarından kovmak ve ardından Türkçenin bilim dili olup olamayacağı hususunu tartışmak, ancak ve ancak en hafif tabiriyle düşünme yeteneğiyle sorunu olan devlet adamlarının ve aydınların yapabileceği bir iştir.

Bugün Türkiye Cumhuriyeti'nin resmî okullarında öğrencilerin yabancı dille muhatap olma yaşı 10-11'dir. Bu yaştaki çocukta henüz ana dili bilinci tam olarak gelişmemiştir. Bu durum, ister istemez çocukta bir komplekse yol açmakta ve çocuk ana dilini yetersiz ve gereksiz görmektedir. Aileler de çocukları ile ilgili gelecek kaygısı yaşamakta ve mümkünse Türkçeyi çocuklarının hayatından söküp atmaya çabalamaktadırlar.

Türk devleti, yabancı dili resmî kurumlarında teke, Türkler ise ikiye indirmiştir. Devlet ve aydınların bir kısmı için yabancı dil denildiğinde akla yalnızca İngilizce gelmekte, diğer bir kısım aydın ve insanımızın büyük çoğunluğu için de İngilizcenin yanına ancak Arapça ulaşabilmektedir. Bir kısım insan için de Türkiye'de yabancı dil olarak Türkçe görülmektedir.

Yeryüzündeki dil sayısı binlerle ifade edilmektedir, ancak her geçen gün bu sayı eksilmekte ve Anglo-Sakson kültür emperyalizminin öncü kolu olan İngilizce, pek çok dili yok etmektedir. Günümüzde farklı coğrafyalarda Çincenin, Rusçanın, Arapçanın ve Farsçanın tehdidi altında olan Türkçe, Türkiye'de İngilizce tehdidi ile karşı karşıyadır.

Bir devlet niçin kendi okullarında yabancı dille eğitim yapılmasını şart koşar? Bir halk niçin çocuklarını yabancı dille eğitim yapan okullara kaydettirmek için yarışır? İnsanlar nasıl evrensel dil aldatmacasına inanırlar ve kendi dillerini yani kendilerini küçümser bir konuma gelirler? Bir halk nasıl yüzyıllar boyunca din dili uydurmasına inanır ve mabedine kendi dilini sokmaz?

Bu soruların cevapları, herhâlde her devirde Türk milletinin başına musallat olan ve kendisi sorunun kaynağı durumuna gelen bir kısım okuryazarın iyi tahlil edilmesiyle bulunabilecektir.

Bugün devlete ait ilk ve ortaöğretim kurumlarının büyük kısmı, yabancı dille eğitim yapıyor görünme garabetinden kurtulmuştur, ancak özel okulların bir kısmı buna devam etmektedir. Yıllardır yapılan propagandalar yüzünden insanlar, yabancı dille eğitimin kaliteli eğitim olduğu ön yargısına sahip hâle gelmişlerdir. Bu ön yargı yüzünden zeki çocuklar ve gençler de bu okullara girebilmek için yarışır hâle getirilmiştir. Bu kısır döngü böyle sürüp giderken hiç kimsenin aklına "Acaba bu çocuklar ana dilleriyle eğitim görseler daha başarılı olmazlar mı?" sorusu gelmemiş, başarının yabancı dille eğitim yapmakla ilgili olduğu sürekli empoze edilmiştir. İnsan elbette ki her türlü bilgiyi doğal olarak ana diliyle daha ucuz, daha kolay ve daha çabuk öğrenir.

Türkiye üniversitelerindeki akademik yükselmenin her aşamasında yabancı dilin baraj olarak kullanılması, araç ile amacın yer değiştirmesine yol açmıştır. Dil bilmekle hiçbir ilgisi olmayan sınavlardan geçer notu alan kişiler, bilim yeterliliğine de sahip kabul edilmekte ve çoğunlukla bilim ikinci plana atılmaktadır. Üniversitelerdeki bilim kaybının önemli sebeplerinden biri budur.

İlk ve ortaöğretim aşamalarında sınavlarla zekâlarını ispatlayan gençler, çoğunlukla yabancı dille eğitim veren özel veya devlet üniversitelerini tercih etmekte ve eğitimlerini bu şekilde tamamlamaktadırlar. Devlet öz kaynaklarıyla yaşattığı yükseköğretim kurumlarını, yabancı dille eğitim yaptırmak suretiyle bu dillerin etki alanına sokmakta ve kendi vatandaşlarının kompleksli fertler olarak yetişmesine yol açmaktadır. Anayasa'da yer alan "Devletin resmî dili Türkçedir." ibaresi de bu şekilde devlet eliyle delinmiş olmaktadır. Devletin resmî dili Türkçedir, ancak bir kısım resmi eğitim kurumları bu kuralın dışına çıkarılmıştır. Anayasa'nın değiştirilmesi teklif edilemeyecek maddelerinden olan "Resmî dil Türkçedir." kuralının sınırlarının çizilmesi gereği ortadadır. Eğer bu kural işletilecekse, en azından devlet okullarının tamamında eğitim dili Türkçe olmalıdır. Yabancı dil öğretmekle yabancı dille eğitim yapmak birbirine karıştırılmamalı ve insanın her türlü bilgi ve konuyu kendi ana diliyle dinlemekle daha iyi anlayacağı ve öğreneceği unutulmamalıdır. Yabancı dille eğitim yapmanın sonucunun o dile göçmek olduğu tarihimizdeki örnekleriyle hatırlanmalıdır. ■